

Gesprek met Prof. Rob de Wijk

Inleiding

Het Humanistisch Vredes Beraad (HVB) wil gesprekken voeren met wetenschappers in Nederland over onderzoek naar de legitimiteit en de effectiviteit van de inzet van Nederlandse soldaten in internationale conflicten.

Prof. Rob de Wijk (1954) studeerde geschiedenis aan de Rijksuniversiteit Groningen. Hij promoveerde op een proefschrift over de militaire strategie van de NAVO.

Hij is directeur van het Den Haag Centrum voor Strategische Studies (HCSS). Hij is hoogleraar Internationale Betrekkingen aan de Universiteit Leiden. Van 1999-2008 was hij hoogleraar aan de Nederlandse Defensie Academie. Van 2000-2003 was hij directeur van het onderzoekscentrum van de Koninklijke Militaire Academie (KMA) te Breda. Hij adviseerde als Hoofd Defensie Concepten van het Ministerie van Defensie de Chef van de Defensiestaf. Daarnaast heeft hij vele adviesfuncties in binnen- en buitenland. Hij is een veelgevraagd commentator op gebied van veiligheidsvraagstukken en schrijft een wekelijkse column in Trouw.

Tijdens ons gesprek verwijst hij naar zijn boek 'The art of military coercion' (Amsterdam: Mets & Schilt, 2005).

Wetenschappelijk onderzoek

Volgens prof. de Wijk vindt er in Nederland veel wetenschappelijk onderzoek plaats naar de doelen en resultaten van inzet van Nederlandse soldaten in internationale conflicten. Onderzoek naar oorlog en vrede is begonnen in 1962 in het Polemologisch Instituut in Groningen. Dit instituut ging uiteindelijk ten onder aan zijn te grote geëngageerdheid; daar vond men dat oorlog altijd slecht is. Er werd eigenlijk geen wetenschap meer bedreven. Het Studiecentrum voor Vredesvraagstukken in Nijmegen is min of meer de opvolger. Het wetenschappelijk niveau is duidelijk beter, maar ook hier is er te veel sympathie met de Vredesbeweging.

Veel onderzoek wordt gedaan in het HCSS waarvan prof. de Wijk directeur is; op de website treft men een overzicht van de lopende onderzoeken.

'Embedded' of onafhankelijk onderzoek?

Op mijn vraag of het HCSS wordt gesubsidieerd door het Ministerie van Buitenlandse Zaken, antwoordt prof. de Wijk ontkennend; het is een volstrekt onafhankelijk onderzoeksinstituut gelieerd aan TNO. Er is volstrekte vrijheid van onderzoekskeuze en ook van rapporteren. Over onderzoek in opdracht wordt alleen aan de opdrachtgever gerapporteerd.

Het Instituut voor Internationale Betrekkingen Clingendael wordt wel gesubsidieerd, maar ook dat instituut opereert volstrekt onafhankelijk volgens prof. de Wijk.

Formulering van doelen

In de revalidatie worden behandeldoelen altijd SMART geformuleerd, dat wil zeggen specifiek, mmeetbaar, aansprekend (klantgericht), realistisch en tijdgebonden.

Volgens prof. de Wijk is dat zeker ook het geval bij het formuleren van doelen en resultaten van de inzet van Nederlandse soldaten in internationale conflicten. Daarbij worden de beoogde doelen gerelateerd aan de benodigde middelen, de kosten en de verwachte resultaten, en wordt aan de hand van het zogenaamde Toetsingskader een zorgvuldige afweging gemaakt.

Bij de evaluatie worden de negatieve resultaten, bijvoorbeeld burgerslachtoffers, niet afgedaan als 'collateral damage', maar als signalen om middelen en zelfs doelen aan te passen.

Officiële doelen en werkelijke doelen

Om de bevolking te winnen voor het binnenvallen van Irak heeft de regering van de USA als officiële doelen geformuleerd: het brengen van democratie, het stoppen van de productie van massavernietigingswapens en het verwijderen van de tiran Saddam die banden met Al Qaeda onderhield, terwijl de eigenlijke doelen de controle over de olietoevoer betroffen en het versterken van de strategische positie in het Midden Oosten ten opzichte van bijvoorbeeld Rusland.

Prof. de Wijk beaamt dit. Er was geen sprake van de productie van massavernietigingswapens en de banden met Al Qaeda waren er niet; bovendien is het brengen van democratie onzin, dat kan niet, maar is wel een goed argument om de bevolking mee te krijgen. In de deelname van Nederland ziet hij het bewijs dat Nederland de trouwste bondgenoot van de USA is. Hij vindt het onbegrijpelijk dat Nederland achter de inval in Irak bleef staan toen bleek dat de regering van de USA had gelogen. Volgens hem bleef de Nederlandse regering ontkennen dat er gelogen is om geen gezichtsverlies te lijden, om geen politieke nederlaag te hoeven erkennen en om in een goed blaadje te komen/blijven bij de USA.

Volgens prof. de Wijk worden in het Nederlandse debat niet altijd de juiste argumenten gebruikt omdat:

--de expertise van de Tweede Kamer over dit soort zaken beperkt is, dus onwetendheid van de politiek zelf

--alleen de beoogde consequenties op de korte termijn worden beschouwd, maar er niet gedacht wordt aan de consequenties op de lange termijn; er is een politieke gefixeerdheid op de korte termijn

--hoofddoel is het besluit tot interventie aanvaard te krijgen en daarom gebruik je die argumenten waardoor je denkt de bevolking mee te krijgen.

Dat geldt ook voor Afghanistan. Weliswaar is prof. de Wijk een voorstander van de missie naar Afghanistan, omdat de Talibaan, Al Qaeda en de opleidingscentra van terroristen tegen het Westen aangepakt moeten worden, maar volgens hem zou het Nederlandse volk, na de ervaring in Irak, om die redenen nooit hebben ingestemd. Daarom heeft de Nederlandse regering het als een humanitaire missie gepresenteerd.

De missie is succesvol als het doel was Afghanistan niet langer een vrijplaats voor Talibaan en Al Qaeda te laten zijn, maar is als humanitaire missie een mislukking. Overigens opereren de Talibaan en Al Qaeda nu vanuit Pakistan.

Relatie tussen familie Bush en familie Bin Laden

Is het niet vreemd dat er warme banden bestonden/bestaan tussen de familie Bush en de familie Bin Laden; er bestaan gezamenlijke familiekiekjes?

Volgens prof. de Wijk is dat niet vreemd, omdat beide families zaken doen in olie en infrastructurele projecten; zaken doen met Saoedi Arabië is zaken doen met de familie Bin Laden. Osama is echter uit het familieverband gebroken en staat los van die warme familiebetrekkingen.

Complottheorie

Ik leg de volgende hypothese voor: Met het ineenstorten van het communisme viel voor de Westerse landen een belangrijke dreiging weg. Er was geen vijand meer en

je zag dat de Westerse landen drastisch gingen snoeien in hun defensiebudgetten. De bewapeningsindustrie ging slechte tijden tegemoet, want de afzetmarkt voor hun producten viel weg. Aangezien de bewapeningsindustrie echter een belangrijke economische factor is, kan menig Westers land zich de ineenstorting van deze bedrijfstak niet permitteren. Om de afzetmarkt te vergroten is een vijand nodig en als die er niet meer is, moet die gecreëerd worden. De USA heeft de grootste bewapeningsindustrie ter wereld. Is het niet mogelijk dat juist daar een plan is bedacht om met minimale middelen een zo groot mogelijke stimulans voor de bewapeningsindustrie te creëren (met een 'collateral damage' van nog geen 3000 burgerslachtoffers, schoten de defensiebudgetten ineens met miljarden omhoog om de nieuwe vijand te bestrijden, de moslim-terroristen)?

Prof. de Wijk reageert als door een wesp gestoken. Hij moet niets hebben van complottheorieën, omdat ze volgens hem aantoonbaar onjuist zijn. Bovendien doet de bewapeningsindustrie het in die zin helemaal niet zo goed, want nog steeds wordt er gesnoeid op defensiebudgetten. Hij stelt dat we onze meningsvorming vooral op feiten moeten baseren. Ik vraag me hierbij af wat, als de regering van de USA en van Nederland aantoonbaar liegen, je dan nog met enige zekerheid als feit kunt bestempelen?

Volgens prof. de Wijk is het de taak van de wetenschap de feiten in kaart te brengen. Ik sluit daarbij aan met de opmerking dat de wetenschapper geen absolute waarheden kent en als grondhouding heeft: altijd vragen blijven stellen.

Helaas eindigde hier ons gesprek van 30 minuten, dat in de praktijk gelukkig 45 minuten geduurd bleek te hebben.

November 2008,
John Zant